

INDUSTRIENS UTREDNINGSSINSTITUT

Adress: Malmtorgsgatan 8, 3 tr. Postbox 16137 - Telefon: 23 57 90 (växel) - Postgirokonto: 19 15 92

Redogörelse för verksamheten vid Industriens Utredningsinstitut år 1949.

I. Större utredningar

A. Pågående utredningar.

1. "Sveriges behov och resurser".

Denna under år 1948 påbörjade utredning har under år 1949 kunnat nå mera slutgiltiga former med avseende på metod och arbetsprogram. Insamlingen av statistiskt material har för vissa avsnitt nått så långt att bearbetningen kunnat taga sin början.

Bland specialundersökningar som ingå i utredningen kan som exempel nämnas en pågående inventering av våra naturtillgångar och förutsättningen för deras framtida utnyttjande, serviceindustriernas och -yrkenas struktur och utveckling under senare årtionden, sysselsättningen inom varudistributionen med särskild hänsyn till geografiska och lokala olikheter. Ett betydande arbete har inom institutet under året nedlagts på en befolknings- och arbetskraftsprognos och man har därvid stött på betydelsefulla praktiska och teoretiska problem vid beräkningen av yrkes- respektive geografisk omflyttning. Om dessa problem lösas framgångsrikt, bör en del intressanta och delvis nya resultat sannolikt kunna nås. Kontakt har i samband härmed etablerats med representanter för Sveriges Lantbruksförbund, med vilka statistiska och praktiska problem rörande beräkningen av minskningen av jordbruksbefolkningen diskuterats.

Dessa specialundersökningar komma liksom återstående delar av utredningen att framläggas i en serie publikationer, som avslutas med en sammanfattning och diskussion av resultaten.

Behandlingen av de speciella industriella utvecklingsproblemen sker på några områden i samarbete med företag och organisationer inom respektive branscher. Möjligheten att ge en mer penetrerande analys även inom andra industrigrenar kommer i hög grad att vara beroende av ett sådant samarbete. Institutet hoppas därför i ökad omfattning kunna väcka intresse hos företag och organisationer för ett gemensamt studium av problem och tendenser inom respektive branscher.

2. Företagsbildning, företagsutveckling och företagsdöd under mellankrigsperioden.

Denna utredning har avslutats och kommer att föreligga i tryck i april månad 1950 med huvudtiteln "Svensk industriell företagarverksamhet". Undersökningen ger en allmän översikt och analys av den industriella produktionsomvandlingen, d.v.s. tillkomsten av nya varor och nya produktions- och distributionsmetoder och bortfallet av gamla varor och gamla metoder, samt av den industriella företagsbildningen, företagsutvecklingen och företagsdöden under mellankrigsperioden mot bakgrunden av förhållandena före det första världskriget. Sålunda klarläggs bland annat de nya företagens antal, storlek, utveckling och karaktär i de olika industrierna och deras betydelse för det ekonomiska framåtskridandet, varvid en jämförelse göres med de äldre företagen. Vidare belyses de nya företagens finansiering och deras geografiska fördelning liksom också företagsgrundarnas tidigare sysselsättning m.m. Företagsdödens omfattning i olika industrier och orsakerna till företags tillbakagång och nedläggning ha också blivit föremål för studium. Det lämnas även en allmän översikt över de olika industriernas räntabilitet. Utredningen avslutas med en systematisk sammanfattning och med några synpunkter på den svenska industriella utvecklingen och dess förhållande till de internationella konjunkturerna.

3. Bryggeriutredningen.

Institutet har under året igångsatt en undersökning av den svenska bryggeriindustriens struktur där man bland annat skall söka att mera i detalj klarlägga de olikheter, som föreligga mellan skilda företag med avseende på produktionens omfattning och inriktning, distributionens organisation m.m. samt att bedöma dessa olikheters inflytande på de enskilda företagens kostnader. Jämförelser och analyser av kostnadsläget inom företag, som arbeta under skilda förutsättningar, kunna vidare ge material för behandlingen av frågor rörande optimal företagsstorlek, ekonomisk produktionsinriktning, lämpliga distributionsformer m.m.

B. Under året publicerade utredningar.

Problem rörande Sveriges utrikeshandel 1936/38.

II. Mindre utredningar och löpande verksamhet

1. Vinster, utdelningar, skatter och löner inom industrien.

En omläggning av denna undersökning har i ett par viktiga avseenden skett fr.o.m. 1949. För det första har den separata redovisningen av 190

större företag med uppgifter sedan 1937 upphört, varför undersökningen nu avser de sedan 1946 inhämtade uppgifterna från cirka 600 företag. Vidare har man på grundval av detta material, som begränsats till att omfatta företag med minst 50 arbetare, gjort en uppskattning av vinster, bruttointäkter etc. för samtliga företag i landet med minst 50 arbetare.

I de under senare år framlagda vinstundersökningarna har eftersträfvats att i möjligaste mån ta hänsyn till koncernförhållanden, och uppgifter ha sålunda inhämtats avseende de ekonomiska företagsenheterna. I årets undersökning har en ännu mera ingående bearbetning av koncernföretagens vinster etc. kunnat ske.

En förhandsundersökning rörande industriens vinstförhållanden under 1949 har även verkställt. Denna undersökning baserar sig på ett i förhållande till åren 1947 och 1948 betydligt utvidgat material (385 företag mot tidigare ca 175).

2. Vissa konsekvenser m.m. av en ökning av semestertidens längd inom industrién.

På anmodan av Svenska Arbetsgivareföreningen har institutet utfört en undersökning av önskad semesterförläggning och av vissa konsekvenser av en utökning av semestertiden från 12 till 18 dagar inom företag anslutna till Svenska Arbetsgivareföreningen.

3. Ekonomiska konsekvenser av en förkortning av arbetstiden för treskiftsarbetare.

Den under 1948 färdigställda undersökningen, som omfattade all treskiftsindustri, har under året kompletterats med specialundersökningar inom två industrigrenar. Sålunda ha konsekvenserna av en förkortning inom bulteljglasbruken studerats för olika alternativ och med särskild hänsyn till resultatet av en förkortning i samband med övergång till kontinuerlig drift. Inom cellulosaindustrien ha vissa organisatoriska problem vid förkortning till 42 timmars arbetsvecka och övergång till kontinuerlig drift undersökts, bl.a. tillämpningen av vissa i USA använda skiftschemata. I samband härmed ha olika alternativ för semesterförläggningen studerats.

4. Fyra rapporter rörande Sveriges ekonomiska läge ha på anmodan av Svenska Arbetsgivareföreningen utarbetats för användning inom företagsnämnderna.

5. Industriell månadsstatistik.

Uppgifter rörande den industriella produktionen, sysselsättning m.m. publiceras under namn av Industriell månadsstatistik sedan mars 1948 varje månad i diagram och en gång i kvartalet dessutom i tabellform i Arbetsgivare-

föreningens tidskrift *Industria*. Dessutom sändes särtryck till intresserade personer, företag och institutioner.

6. Sysselsättning m.m. inom verkstadsindustrien.

Bearbetningen av Sveriges Mekanförbunds och Sveriges Järn- och Metallmanufakturörenings statistik angående sysselsättningen inom verkstadsindustrien har fortsatt. En stencilerad sammanställning av denna statistik utsändes varje månad till dessa båda organisationers medlemmar. Två gånger per år insamlas, bearbetas och distribueras dessutom uppgifter om orderläggningen från större företag inom verkstadsindustrien. Under hösten har primärmaterialen för dessa undersökningar utökats, varigenom precisionen i uppskattningarna av variationerna i sysselsättning och orderstock väsentligt ökats.

7. Produktionsindex.

Som tidigare meddelats, kommer institutet att fr.o.m. 1950 övertaga den löpande beräkningen av Industriförbundets produktionsindex. I samband därmed har under hösten gjorts mycket omfattande undersökningar av det material, som skall läggas till grund för beräkningarna, varvid bl.a. försök gjorts att använda så många som möjligt av de nya produktionsuppgifter, som började insamlas under krigsåren. Undersökningarna beräknas vara slutförda under april månad och ge till resultat ett helt nytt index, som kommer att anknytas till Komerskollegii årliga index och sålunda endast vara avsett att mäta utvecklingen på kort sikt, innan det mera definitiva årsindex publiceras.

8. Efter hänvändelse från Snickerifabrikernas Riksförbund har institutet i samarbete med Industriens Produktionsråd undersökt möjligheterna att närmare studera byggnadssnickeriindustriens aktuella förhållanden och problem. Vid årsskiftet igångsattes en provundersökning avseende ett mindre urval av företag.

9. Problem rörande full sysselsättning.

På anmodan av Svenska Arbetsgivareföreningen har en promemoria rörande den fulla sysselsättningens problematik upprättats inom institutet.

10. Sveriges Industriförbunds årsberättelse (inledande avsnitt om det allmänna ekonomiska läget samt redogörelser för läget inom olika branscher) har utarbetats inom institutet.

11. Dessutom ha diverse uppdrag av mindre omfattning för Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund utförts, såsom utarbetande av promemorior och förslag till remissyttranden, specialsammansställningar av ekonomiska data m.m.

12. Utländsk litteratur m.m.

Anskaffningen och utbytet av utländska småskrifter, tidskrifter och tidningar fortsätter. Beträffande anskaffningsverksamheten märkes att denna bl.a. på grund av devalveringens verkningar måst ytterligare något inskränkas. I syfte att sänka kostnaderna för utbytesverksamheten har kontakten med vissa utländska institutioner inskränkts eller avbrutits. Å andra sidan ha några synnerligen värdefulla nya kontakter upptagits, särskilt med Västtyskland.

Av icke ringa betydelse ur valutabesparande synpunkt torde bliva det samarbete som inletts med United States Book Exchange, varigenom det blivit möjligt att mot utbyte av svensk litteratur förvärva ett avsevärt antal amerikanska böcker och tidskrifter.

Som vanligt har det informationsmaterial som förvärvats utnyttjats ej blott inom institutet utan även av ett betydande antal utomstående företag och institutioner.

III. Övrig verksamhet och diverse meddelanden

1. Vid sidan av den ordinarie verksamheten inom institutet har institutets direktör såsom ordförande i kommittén för utarbetande av det svenska långtidsprogrammet under våren lett en översyn av detta program.

2. Institutets direktör har även deltagit i diskussioner rörande detta program vid OEEC i Paris. Dessutom har han som svensk delegat deltagit i flera sammanträden med den nordiska kommittén för ekonomiskt samarbete.

3. Institutets direktör har såsom ordförande deltagit i arbetet inom den av regeringen tillsatta s.k. elbranschkommittén.

4. Forskningsassistenten vid institutet fil.lic. Jonas Nordenson har under hösten deltagit i utarbetandet av ett memorandum i anslutning till det svenska ekonomiska programmet till OEEC för 1950/51. Lic. Nordenson har även medverkat i en inom Handelsdepartementet företagen utredning rörande de ekonomiska konsekvenserna för Sverige av en nordisk tullunion.

5. Pol.mag. Torsten Carlsson har under sommaren och hösten utfört en i samarbete med experterna inom Kramfors AB i våras påbörjad undersökning av skogsbrukets arbetskraftsförhållanden och företagets utvecklingsproblem.

6. Efter hänvändelse från AB Cementa har pol.mag. Torsten Carlsson under senare delen av hösten påbörjat en undersökning av detta företags utvecklingsproblem, i första hand i syfte att skapa underlag för bolagets planering i

dess fortsatta verksamhet. Genom denna undersökning räknar institutet med att kunna vinna erfarenheter rörande byggnadsmaterielindustriens förhållanden i allmänhet, vilka kunna bli av betydelse för den tidigare nämnda undersökningen av Sveriges behov och resurser.

7. Personalförändringar.

Genom beslut av institutets styrelse har institutets direktör, professor Ingvar Svennilson, beviljats tjänstledighet som chef för institutet för en tid av två år från och med den 1 oktober 1949 i syfte att för Förenta Nationernas räkning på bekostnad av Rockefellerstiftelsen utföra en studie av vissa utvecklingstendenser i det europeiska näringslivet. Fil.lic. Erik Dahmén har t.o.m. utgången av år 1950 förordnats som chef för institutet.

Fil.lic. Erik Ruist har fr.o.m. den 1 juni återinträtt i tjänst vid institutet efter sin studieresa i USA.

Som amanuenser vid institutet ha anställts civilekonom Alv Elshult fr.o.m. den 1 juni och fil.kand. Gunnel Uhler fr.o.m. den 1 augusti.

Såsom utredningsman i bryggeriutredningen har fr.o.m. den 10 oktober anställts civilekonom Bertil Wallin.

Stockholm den 15 januari 1950